

Милосав Ж. Чаркић (Београд)

Стилски поступци паронимских зближавања речи у постмодернистичкој српској поезији¹⁾

✦ Кључне речи:

паронимска зближавања, постмодернистичка српска поезија, паронимија, пароним, моноасонанца, диасонанца, полиалитеријација, рима, параномазија, ибра речи.

У овом раду аутор је покушао да укаже на неке опште особине паронимије. У уводном делу рада, полемишући са доступном литературом, аутор је дао и сопствено виђење овог проблема. У основном делу рада пажња је посвећена стилским поступцима паронимских зближавања речи, па је стога истраживање усмерено на моноасонанцу, диасонанцу, полиалитеријацију, риму, параномазију и ибру речи. Анализом је утврђено да се ове фигуре показују као основне стилске фигуре којима се остварују паронимска зближавања речи у поетском дискурсу.

1.0. Ойшће црће. Пароними као превасходно елемент лексичког система²⁾ природног језика могу се посматрати као чисто формалне релације (пароними у ширем смислу) и пароними као чисто се-

мантичке релације (пароними у ужем смислу). Поред тога у појам паронима могу се укључити и критеријуми којима се изражава формална или семантичка страна релације: формална – речи истог корена,

- 1) Појам постмодернистичка српска поезија узимамо веома широко и непрецизно, подразумевајући под њим сву ону српску поезију која је настала у периоду после српске модерне (Дучић, Шантић, Ракић, Дис, Пандуровић и др.) па све до најновијег периода српске књижевности, односно до савремене српске књижевности.
- 2) „Тек је антропоцентрични приступ у проучавању језичких (односно лексичких) система допринео да се овај лексички феномен сагледа као системски организована целина која поседује статус лексичке категорије“ (Радић-Дугоњић 1999: 79).

Српска 2005

речи сличне морфолошке *сѝрукѝуре*, речи сличне звуковне *сѝрукѝуре*; семантичка – речи различитих значења, речи чија се значења делимично *йодударају*. Отуда се пароними на основу формалних елемената могу довести у везу са хомонимима (чисто формалне релације), а на основу семантике у везу са синонимима (чисто значењске релације) и антонимима (чисто значењске релације).³⁾ Све ово условљава да теорије о паронимима карактерише веома велика разноликост⁴⁾.

1.1. *Оквир језичко-лексичких истраживања*. Обједињавање лексема на основу њихове случајне звучне подударности по-

тиче од Шарла Балија и европских структуралиста. Бали пише: „То су псеудохомоними. У сваком од тих парова сретћемо барем једну књишку или недовољно културну реч, и стога недовољно културни људи употребљавају једну реч уместо друге“ (Бали 1955: 193–194). Овакав став је присутан и у руској науци (у којој је овој појави посвећена велика пажња), посебно код руских англиста и германиста (Ахманова 1974; Колесников 1978; Критенко 1974; Давидов, Феденев 1979; 1980). Највише пажње проблемима паронима у руској лингвистици посветила је Вишњакова (Вишњакова 1967: 424–432;

- 3) У теоријско-терминолошким разграничењима паронима обилато смо се користили студијом *Међујезички хомоними и йароними у руском и срѝскохрваѝском језику* Милене Радић-Дугоњић (Радић-Дугоњић 1991).
- 4) Према *Речнику-йриручнику линѝвистѝичких йермина* пароними се дефинишу на следећи начин: „Речи истог корена, блиске по звучању, али различите по значењу или делимично подударне по своме значењу ... Поједини истраживачи у парониме убрајају и речи различитог корена које су блиске по звучању, због чега је допуштено њихово мешање у говору“ (Розентал, Теленкова 1976: 13). У *Руском језику (Енциклопедија)* наилазимо на овакву дефиницију: „Пароними ... су речи које поседују сличности у морфолошкој структури, и, – према томе – у звучању, али се разликују по значењу ... У лингвистичкој литератури постоји и шире схватање паронима као речи које имају само сличности у погледу звучања. У том смислу, пароними обухватају како речи које су случајно међусобно блиске по звучању (травa – дрова, половник – полковник) тако и речи истог корена“ (Руский язык 1979: 141). И у српској речничкој литератури постоје дефиниције паронима. Тако у *Лексикону сѝраних речи и израза* Милана Вујаклије пароним се дефинише као „реч која је исто изведена као и нека друга реч, изведена реч, нпр. говорити, говор, говорник договор, разговор; реч која исто гласи, али се разликује по пореклу, правопису и значењу; нпр. грађ – грађ, дуга – дуга, младеж – младеж, зѝлен – зѝлен, гѝре – гѝре итд.“ (Вујаклија 1961: 686). Готово истоветну дефиницију паронима налазимо и у *Речнику срѝскохрваѝској књижевној језика*: Пароним је „реч сродној йосѝања са неким друѝим речима: говор – говорити – говорник – договор.“ Пароним је „истѝозвучна реч са којом друѝом речи, али се од ње разликује йо йосѝању и значењу: грађ – грађ; зѝлен – зѝлен“ (Речник 1971: 340). У монографији *Пароними у насѝави руске лексике* Борислав Тошић износи овакво мишљење: „Вриједи тврдња да су пароними блиске по вањском облику ријечи, али све сродне и сазвучне ријечи нису пароними; пароними су истокоријенске ријечи, али и међу истокоријенским ријечима постоје односи који се никако не могу сврстати у паронимију; пароними се мијешају при употреби, али све ријечи које подлијежу погрешној замјени нису пароними, пароними се разликују по значењу, по сфери употребе и стилистичким карактеристикама, али по томе се приближавају, с једне стране, синонимима, а с друге стране, антонимима итд“ (Тошић 1985: 160).

1974: 189; 1975_a: 66–72; 1975_b: 70–73; 1975_c: 71–81; 1981_a; 1981_b; 1984). У временском периоду од петнаестак година унеколико је еволуирало схватање Вишњакове у вези са овом лексичком категоријом. У 1974. години Вишњакова истиче следеће особине паронима: „I – сличност значења, II – разликовање у делимичним допунским смисаоним нијансама (слично као код синонима, што су пароними, уосталом, некад и били), III – означавање не само различитих, нити сличних, већ чак и супротних појава, IV – припадност истом корену, V специфичност валентности“; следеће, 1975. године, Вишњакова унеколико мења редослед битних обележја паронима: „I – припадност истој врсти речи, II – сродност звучања, III – сродност корена, IV – немогућност супституције, V – поседовање самосталне синтаксичке валентности“; да би десет година касније, 1984. године, издвојила њихова следећа обележја: „I – различито значење, II – сличност изговора, III – блискост на основу лексичко-граматичке припадности и сродности корена и IV – сличност у звучању која доводи до њиховог мешања у говору“.⁵⁾ Оваква разграничења паронима базирана су претежно на семантичким односима двеју и више речи, али се не искључују ни формални елементи⁶⁾. Отуда Вишњакова у речнику паронима руског језика дели парониме на „*типошлне* *парониме* (праве, апсолутне или максималне) – речи истог корена са акцентом на истоме слогу, који припадају истом логичко-гра-

матичком реду (истој врсти речи, истом роду, врсти итд.) и изражавају *различитије семантичке појмове; нейотийуне* *парониме* – двочлане групације речи сличног звучања у којима *семантичко разграничење ойсеја значења није извршено до краја, доводећи до њиховој зближавања; делимичне* *парониме* (приближне или квази-парониме). То су речи истог корена које, иако различите по акценту, карактерише заједничка појмовно-логичка саодносност и потенцијална подударност у лексичкој спојивости“ Вишњакова 1984: 5–6). Даљу разраду овог лексичког система извела је Л. Г. Јаркова методом компонентне анализе где је применом семантичких фактора разложила паронимске чланове на семантичке множице и поделила их на: *айсолуијне* и *релативне* (Јаркова 1979: 2). Сасвим супротну позицију у односу на Вишњакову и Јаркову заузима Е. В. Кузнецова. Она помера своје гледиште у односу на *језіро* и *јериферију*. За њу је језгро паронима исто оно што су за Вишњакову *нейотийуни* *пароними*, а за Јаркову *релативни* *пароними* (Кузнецова 1983: 69). Уз то Кузнецова релативним паронимима прикључује и *еквиолентне* и *јривативне* паронимске релације. Оваквим гледиштем она прилично сужава појам паронима. Међутим, за разлику од руске литературе, где је овом појму посвећена велика пажња, у западној науци на парониме (и паронимију) скоро да се не обраћа никаква пажња⁷⁾. Истина, неки енглески и амерички аутори сматрају да

5) Сва три цитата преузета су из књиге *Међујезички хомоними и пароними у руском и српскохрватском језику* Милане Радић-Дугоњић (Радић-Дугоњић 1991: 34).

6) Међутим, овде треба имати у виду и једно веома интересно Лотманово запажање: „Сродност плана садржаја двеју речи може да не нађе одраза на плану израза, а сродност плана израза (гласовна понављања, хомоними итд.) могућа је без икаквог односа према плану садржаја“ (Лотман 1976: 205).

7) Тако на пример пароними и паронимија се не дефинишу у *Енциклопедијском речнику модерне лингвистике* Д. Кристала (1995), ова појава се не помиње ни у књигама

је паронимија настала као резултат деривационих процеса (Leech 1981; Ross 1981: 136–141; Cruse 1991: 130). И у српској науци о језику нико се није посебно бавио паронимима или паронимијом⁸⁾, ипак у неким речницима можемо прочитати одређена запажања о овој језичкој појави. Тако у *Енциклопедијском рјечнику лингвистичких назива* Рикарда Симеона срећемо следећу формулацију: „Пароним [је] ријеч слична својим вањским обликом другој; [пароним је] ријеч изведена из исте примарне ријечи као и нека друга ријеч. Пароними су слични по облику али се разликују по значењу“. Док за паронимију Р. Симеон тврди: „Паронимија се састоји у повезивању ријечи изведених из истог коријена: *ноћ ноћевати*, *муку мучити*, *мркли мрак*, *зиму зимовати*“ (Симеон 1969: 24).

1.2. *Оквир њоејских истјраживања.* Пошто паронимија у виду паронимске атракције представља веома раширену појаву у поезији, и то посебно у поезији двадесетог века, она данас привлачи све већу пажњу истраживача. У том смислу се разрађују питања везана за језички статус па-

ронимске атракције, за њене морфолошке особености, за њене основне јединице, за њену општу типологију, као и за питања о њеном стилистичком и семантичком функционисању у поетском тексту. Посебно овим питањима у руској лингвистичкој бави се В. П. Григорјев (Григорјев 1975; 1977; 1979). Веома интересантна мишљења могу се срести и код других руских истраживача (Апресјан 1974; Ревзин 1977; Минаева, Феденев 1982; Ткаченко 1982; Самойлов 1982). Другу позицију у односу на Вишњакову заузима Григорјев. Паронимијом он сматра „зближавање у тексту паронима, у које спадају – претежно – речи различитог корена а сличног звучања. Термин *паронимија* се овде употребљава као синоним за термине *парономазија* и *паронимска атракција*“ (Григорјев 1979: 262–264). Међутим, Минајева и Феденев сматрају да су пароними „ма које речи које због сличног звучања могу да се мешају у говору“ (Минаева, Феденев 1982: 93). Имајући све ово у виду, Северскаја у раду *Паронимска атракција у њоејском језику М. Цветајеве* износи овакав став: „Водећи рачуна о тим особеностима, мо-

посвећеним семантици и лексици Џ. Лајонса (Lyons 1977 и 1978), Ф. Д. Палмера (Palmer 1980), Џ. Р. Улмана (Ullman 1961).

- 8) Наведимо, на пример, књигу *Семантика и прајмајтика речи* Твртка Прчића, у којој нема ниједне речи посвећене паронимима или паронимији (Прчић 1997). Изузетак, истина, представља рад Рајне Драгићевић *О једној врсти лексичке паронимије* (Драгићевић 1996). Овде свакако треба споменути да у књизи Данка Шипке *Основи лексикологије и споредних дисциплина* наилазимо само на констатацију шта су то пароними. „Пароними су двије лексеме сличне, односно (дјеломично) подударне форме у било којој њеној реализацији, а различитог значења. Ради се по правилу о етимолошкој сродности или истоветности, што је и разграничавајући фактор од хомонимије, нпр., *завезати*: *свезати*, *сјоменар*: *сјоменик*, *добро* (именица): *добро* (придјев средњег рода), *млада* (именица): *млада* (придјев женског рода). У реализацији су пароними релевантни само у појединим играма ријечима, умјетничким остварењима, те грешке (*малайроизмима*), па им се, стога, посвећује знатно мањи простор него хомонимима“ (Шипка 1998: 55). Насупрот овоме, у књизи Даринке Гортан-Премк *Полисемија и орјанизација лексичкој сисјема у срјском језику* нема ни речи о паронимима (Гортан-Премк 1997), а било је за очекивати с обзиром на тематику књиге.

жемо назначити следеће перспективе у развоју теорије: 1) разграничење паронимије и парономазије – с једне стране, и ПА⁹⁾ – с друге, као феномена језика и говора; решење овог питања има највећи принципијелни значај; 2) испитивање ПА као појаве која задира у све нивое поетског језика; 3) конкретан опис садржине и суштине семантичких процеса; 4) разрада типологије ПА с тачке гледишта особености формирања звучних семантичких редова у тексту“ (Северская 1984: 212). О проблемима тачног разграничења између паронима и других видова гласовних понављања пише Кукушкина у раду *О њрећјосћавкама њаронимије у лирици А. Блока*. Она између осталог примећује: „прво, непостојање прецизне дистинкције између паронимије као феномена који карактерише поједине облике речи и дубинског фонетског понављања, које је типично за поетски стих без дељења на речи; друго, готово потпуно одсуство наглашених семантичких сличности или паронимских опозиција [...]. Треће, оне чињенице које би у другом поетском систему могле да буду третиране као паронимске чињенице код Блока се појављују на фону веома активног традиционалног фонетског понављања, као и лексичког понављања“ (Кукушкина 1979: 203–204). У српској литератури која третира књижевну проблематику једино у *Теорији књижевности* Радмила Димитријевића постоји тумачење појма паронима: „Па-

роними [...] су речи етимолошки истог порекла или сличнога облика, али различитог значења. Тако: велики – великан, њромениџи – измениџи, омрзнуџи – омразиџи, сиройџан – сиромашан, њозајмиџи – узајмиџи и сл. Због непознавања језика, тј. значења појединих паронима може доћи до њихове погрешне употребе, која доводи до нејасности мисли. И пароними могу послужити за игру речима и каламбуре (*џромена, измена, замена*)“ (Димитријевић 1969⁴: 113–114). Док, на пример, код Луке Зиме у његовој књизи *Фџуре у нашем народном џјесниџџву* (Зима 1988) и у *Речнику књижевних џџермина* не постоје забележени термини: пароним или паронимија (Речник 1985).

1.3. Оквир сџилисџџичких истџраживања. И. Б. Голуб у *Сџилисџџици савременој руској језика* (Лексика. Фоника) прилази паронимији доста уско и ставља је под „исту капу“ са парономазијом. „Речи истог корена, блиске по звучању али неподударне по значењу (*узнатџ – признатџ, одетџ – надетџ, подписџ – росписџ*), називају се пароними [...] Пароними припадају, по правилу, истој врсти речи и у реченици врше аналогне синтаксичке функције“ (Голуб 1976: 55). Иако види очигледну сродност и сличност међу овим двама појавама¹⁰⁾, Ирина Голуб ипак на формалном плану разликује парономазију од паронимије¹¹⁾. Розентаљ у *Практичној сџилисџџици руској језика* има шири, уопштенији приступ паронимима.

9) ПА = паронимска атракција

10) „Као и код паронимије, лексички парови код парономазије припадају истој врсти речи и у реченици врше аналогне синтаксичке функције“ (Голуб 1976: 57).

11) „Код парономазије, речи се – обично – разликују по једном гласу, а ређе – по алтернацији истог броја гласова [...] Такве речи могу имати истоветне префиксе, суфиксе, завршетке, али коренови њихови су – увек – различити“ (Голуб 1976: 57). И после двадесетак година Ирина Голуб износи готово исти став у вези са паронимијом и парономазијом (Голуб 1997: 43–51).

Он, по угледу на неке лингвистичке истраживаче, дефинише их као „речи које су блиске по звучању али различите по семантици“ (Розентаљ 1987: 80). Розентаљ, за разлику од Ирине Голуб, поистовећује паронимију и парономазију: „Парономазија [...] која се састоји у блиском лоцирању речи сличних по звучању али различитих по значењу“ (Розентаљ 1987: 80). И у српској стилистици у књизи *Метифорски лингвостилеми* Милорад Ђорац сходно познатој литератури заузима одређени став према паронимима. Он сматра да су пароними битно стилско средство: „Стилско важно средство јавља се често паронимска реч. То је реч слична другој речи својим спољашњим обликом, али различита од те речи по свом значењу. При употреби паронима може доћи до грешке. Пароними се употребљавају најчешће за игру речи. Они су врло блиски хомонимима, само што је звучна подударност могућа у потпуно истом спољашњем облику као код хомонима, док је то немогуће увек код паронима, јер се они јављају само на основу сличности, а не на основу апсолутне подударности. Међутим, и та сличност облика чини их сродним хомонимима“ (Ђорац 1982: 136–137).

1.4. *Оквир функционалних истраживања.* О паронимима се говорило и са функционалне стране, где се пажња обраћала више на начин функционисања него на саму функцију (функције). А када се у центар истраживања постављала функција паронима, обично се говорило о њиховој природи која се исказивала у виду тропа. Проучаваоци говорећи о функцијама ове појаве често су заборављали да се она остварује једино у контексту, и да њене функције треба истраживати искључиво у контексту и у односу на контекст (исп. Северская, Преображенский 1995–1987: 262). Међу различитим функцијама па-

ронима најчешће је анализирана њихова семантичка функција или се трагало за околиналним и симболичким значењима (Шульскаја 1979). Међутим, пароними су обично разматрани у изолованом контексту (Гелгардт 1956; Кожевникова 1964; Невзглагова 1968).

2.0. Из овог кратког прегледа досадашњих проучавања паронима и паронимије може се извести закључак да ова лексичко-језичка појава није довољно проучена, а и оно што је до сада урађено веома је несистематично и у приличној мери разнородно. Проучавања ове појаве текла су у више праваца и то је проузроковало шаренило теза и мишљења која су из одређених аспеката имала оправдања, али су на општем плану више доприносила пометњи и неуједначености. Када се у свести поново пређу наведена истраживања, лако се запажа да се најчешће полазило од семантичких критеријума. Наравно, семантичке критеријуме пратили су и формални критеријуми. Међутим, ту је долазило до великих разлика. Под појмом паронима (или паронимије) укључиване су лексеме у којима је долазило до случајних, околиналних гласовних понављања па све до хомонима. Поред тога, често је долазило до мешања паронимије као лексичко-језичке појаве са различитим фигурама, а најчешће парономазијом. На семантичком плану, као што смо истакли, проблеми овакве врсте су мањи, ту су размиоилажења истраживача незнатна. Оно што по нашем мишљењу треба схватити јесте то да паронимија припада лексичком систему природног језика и да је као такву треба третирати као што се третирају појаве хомонима, синонима, антонима, а то аутоматски условљава да се она, на формалном плану, не поистовећује са било којом врстом гласовних понављања, што

је веома често чињено од стране истраживача. У том смислу неопходно је да се одреде формалне границе паронимије: доња и горња; доња, која се не сме мешати нити поистовећивати са гласовним понављањима (асонанцом, алитерацијом) и горња, која не сме улазити у област хомонимије. Наравно, овде не може бити говора о строгој, апсолутној разграничености, јер постоје примери који спадају и у једну и у другу категорију. Контекст би требало да буде одлучујући у оцени да ли је у питању једна или друга појава. Овде увек треба имати на уму да је паронимија лексичка појава и да у њој функционишу лексеме, а не графеме (фонеме, гласови), и да стога не може бити речи о некој врсти случајности, него, напротив, о намерности писца текста да приближавањем двеју речи са одређеним степеном формалне сличности укаже на њихову функцију (семантичку, стилску) у одговарајућем контексту.

3.0. Како нам наслов овог рада налаже, нашу пажњу у даљем тексту посветићемо стилском аспекту паронимије. Већ смо видели да у оквиру стилистичких истраживања аутори (нпр. Голуб, Розентаљ, Ђорац) паронимији прилазе веома уско, и у највећем броју случајева поистовећују је са парономазијом, што је наравно погрешно. Треба имати у виду да је паронимија превасходно елемент лексичког система природног језика, а да је парономазија једна од стилских фигура, која истина представља један од начина испољавања паронимије у поетском дискурсу. Логично је да у оваквом једном раду нећемо бити у могућности да прикажемо све стилске

поступке паронимских зближавања речи у постмодернистичкој српској поезији. Разлози су многобројни: 1) требало би више простора; 2) требало би користити више песничких имена; 3) можда би ову појаву требало тражити и у неком другом књижевном периоду српске поезије. Међутим, наше истраживање извршено на овако одабраном материјалу показује да се паронимска зближавања речи највише исказују у виду неколико стилских поступака – *моноасонанце*; *диасонанце*; *полиалиитерације*;¹²⁾ *риме*; *парономазије*, *ијре речима*. Услед тога овим стилским појавама (или поступцима) биће посвећена посебна пажња у нашем раду.

3.1. Моноасонанца. Ова појава, у конкретном случају, представља понављање једног вокала најчешће у оквиру двеју речи¹³⁾. Друкчије речено, паронимско приближавање лексичких јединица засновано је на њиховој истоветној вокалној структури, нпр.: *мама* – *тата*. Дакле, овде није реч о оној врсти асонанце коју срећемо у теоријама књижевности дефинисану као понављање једног вокала у половини и више слогова у једном стиху. Овакав тип асонанце понекад се протеже и на суседне стихове, а може да обухвати и целу строфу, па и песму. То значи да оваква асонанца функционише на нивоу стиха, а не у оквиру појединих речи, па зато не спада у лексичку, већ у чисто гласовну појаву. Примера има код свих анализираних песника. Међутим, због економије простора и овде као и убудуће, наводићемо по четири примера, који ће на најбољи начин презентовати паронимију у поетском тексту.

12) О појавама (или појмовима) *диасонанца*, *полиасонанца* и *полиалиитерација* читалац може више сазнати у: Чаркић: 1992 и 1995.

13) Нешто опширније о моноасонанци читалац може наћи у: Чаркић 1992: 8–9, 12–14, 23, 31, 34, 73, 77–78, 86, 90, 103, 108, 165, 214, 303, 311, 314, 318, 325.

- (1) Трулу му кожу спирају таласи пристижућ издалека,
као мека *длака* ил руно, *алиа* по њему леже;
(ПРО, 36).
- (2) Ко ће да ћути иза *мокрої* луга
У *росном* пољу до брега?
(ДМН, 43).
- (3) И као да нека огромна звучна *аждаја*
Зайала у жагор
Па се присећа и урла
(ВСЧ, 303).
- (4) Мојој мисли на тебе нежној и смерној
не знам узрока, ни *часа* зачетка,
она је као заручнички прстен на руци верној
кружна: нема ни *краја*, ни почетка
(МДП, 40).

Наведени примери указују на то да се ова појава најчешће остварује по вертикали, односно у два суседна стиха (чешће) или у два стиха на растојању (ређе), а могуће је да се она оствари и по хоризонтални – у једном стиху. У примеру (1) двојним понављањем вокала „а“ (*aa/aa*) у речима „длака“ и „алга“, песник је желео да оваквим поступком истакне посебну мекоћу речи „длака“ (мада длака може бити и веома оштра) како би је по тој особини поређењем довео у везу са речју „алга“. У примеру (2) паронимско зближавање је настало двојним понављањем вокала „о“ (*oo/oo*) у облицима речи „мокрог“ и „росном“, које као одредбе именица „луг“ и „поље“ заједничким именитељем: каквоћом видно истичу њихову контекстуалну синонимичност. У примеру (3) тројним понављањем вокала „а“ (*aaa/aaa*) у речима „аждаја“ и „заспала“ посебно је наглашена

синтаксичка веза између субјекта и предиката „аждаја заспала“. У примеру (4) двојним понављањем вокала „а“ (*aa/aa*) у речима „часа“ и „краја“ накнадно је истакнут моменат зачетка и моменат почетка у облицима речи „зачетка“ и „почетка“, које су већ истакнуте тиме што чине римовани пар: „зачетка“ – „почетка“, и што изражавају одређени синонимски однос – моменат настајања.

3.2. *Биасонанца*. Паронимско приближавање речи на принципу биасонанце је веома распрострањена појава у нашем материјалу. Наиме, примери оваквих зближавања најчешће се јављају у двосложним лексемама које имају различите вокале постављене у истоветни низ¹⁴⁾, нпр.: *клуба* – *струна*. Важно је истаћи да се овакви случајеви, за разлику од претходних, обично дешавају у непосредном контакту: најчешће један или два, ређе више суседних

14) Овакви паронимски примери неодољиво подсећају на вокалску риму. Више о вокалској рими читалац може сазнати у: Чаркић 2001: 38–39.

стихова. То је разумљиво, јер што је квантитет и квалитет звучања слабији, разлика међу паронимским зближавањима

се скраћује. Примери су заступљени код свих песника.

- (1) Вијај облаке пролетне, румене,
питај их за рај.
Не треба нам *жена* кад *цвећа*, ни кад вене
Не бацамо децу у звездан бескрај
(ЦМЛ, 34).
- (2) Бат *ћромке сћоје* радника
Бољи живот
Да рад буде само човечанска нужност
а не скотско сурово мучење
бат бат
(МДБ, 78).
- (3) Празна соба стане да режи
Увучем се у *своју кожу*
(ПВП, 37).
- (4) Ил жал се стани у мени:
с неба ме *сћрела* ранила,
тамна ме *земља* печила,
те *ћесма* ми је сузицом
и капљом крви кићена?
(НМП, 39).

99

Из наведених примера није тешко закључити да се паронимска приближавања остварена биасонанцом најчешће одвијају у две речи које су постављене у непосредни контекст, и да су те речи у чврстој синтаксичкој вези. У примеру (1) понављањем вокалске секвенце „ea“ (ea/ea) активирани су две речи: „жена“ и „цвећа“, које имају синтаксички однос субјекта и предиката. У примерима (2) и (3) изрази „громке стопе“ и „своју кожу“ паронимски су назначени понављањем вокалских секвенци: „oe“ (oe/oe) и „ou“ (ou/ou), а истичу синтаксички однос одредбе и речи која се њоме одређује. У сва

три анализирана примера паронимска зближавања су се одиграла по хоризонтално, односно у контексту једног стиха. Међутим, у примеру (4), за разлику од претходних, паронимска зближавања оваквога типа прешла су из парне везе у паронимски низ од четири лексеме: „неба“, „стрела“, „земља“, „песма“, заснован на понављању вокалске секвенце „ea“ (ea/ea/ea/ea). Овим је и паронимско зближавање добило друкчију функцију која се испољава у не само накнадном повезивању одређених лексичких јединица и њиховом истицању у датом контексту него и у чвршћем повезивању суседних

стихова, где се са хоризонталне прешло на вертикалну везу.

3.3. *Полиалитерација*. Паронимска приближавања на основу понављања три

и више истих консонаната¹⁵⁾ у принципу у две речи (веома ретко у више) представља веома раширену појаву у одабраном материјалу.

100

- (1) И тако,
док земља је ова земља наша стара,
са стенама својим и тврдим и сурим,
с *травом у вейру* што се купа ено на брежуљку првом,
и неравним зубима што пресеца сваки осмех;
(МДБ, 103).
- (2) На ову жудњу и на комби овај глас:
„О, ти, о, ти, учешће чије заструји кад-где у мени
У **стварност** врати лик свој **сатрвени**,
И не спречи, не спречи, једини за мене спас,,
(ПРО, 105).
- (3) Без **корена** без гране без **круне**
Стаћу ослоњен на себе
на своје чворуге
(ПВП, 139).
- (4) Свирам **смрт**,
ал ми гудало расипа нехотичне звуке.
А зидове **мртве** и облаке што плове
благо ми милују руке.
(ЦМЛ, 75).

Како наведени примери показују, паронимска зближавања оваквога типа најчешће се остварују по хоризонтали, односно у једном стиху. Много ређе она се испољавају и по вертикали у суседним стиховима или стиховима на растојању.

Што се саме структуре тиче, поновљена гласовна секвенца се остварује у изоморфном виду¹⁶⁾ „мрт/мрт“; „крн/крн“ (остварен непосредни контакт и исти редослед поновљених сугласника) и метатезном виду¹⁷⁾ „трв/втр; стврн/стрвн“

15) О појму полиалитерације читалац може више сазнати у: Чаркић 1992: 10, 117, 123, 125–126, 128, 130, 132, 138, 142, 151, 156, 195, 211–213.

16) О изоморфном типу полиалитерације читалац може више да се информише у: Чаркић 1992: 123, 128, 145.

17) О метатезном типу полиалитерације читалац може, ако жели, више да сазна у: Чаркић 1992: 123, 129, 147, 148, 151.

(остварен непосредни контакт, а промењен редослед поновљених сугласника). У примеру (1) понављањем тројне сугласничке секвенце метатезног типа *йфв/вйфр* у два речима „травом“ и „ветру“ настало је паронимско зближавање које је имало за циљ да истакне створену поетску слику „с травом у ветру“, чиме се појачава њена ефективност у окружавајућем контексту. У примеру (2) понављањем четворне сугласничке секвенце метатезног типа *сйврн/сйрвн* остварено је паронимско зближавање двеју речи „стварност“ и „сатрвени“, и тако створен један посебан композициони склоп, повезан почетак и крај једног стиха (означен почетак и крај ритмичке јединице), што подсећа на симплоху, или још боље риму симплоху¹⁸⁾. У примеру (3) понављањем тројне сугласничке секвенце изоморфног типа *крн/крн* настало је паронимско зближавање двеју речи „корена“ и „круне“, које у структури стиха као носиоци прве и задње акценатске целине, имају исту улогу као у претходном примеру: да обе леже крај и почетак ритмичке јединице; јављају се дакле и у стилској функцији означавања симплохе или риме симплохе. У примеру (4) понављањем тројне сугласничке секвенце изоморфног типа *мртй/мртй* настало је паронимско зближавање двеју речи „смрт“ и „мртве“, које у композиционој структури строфе имају улогу повезивања стихова на одстојању. Наиме, у наведеној строфи употребљена је наизменична рима: *смрт – звуке – плове – руке*, где је римован други и четврти стих, док су први и трећи остали без риме. Да би на неки начин надоместио овај, условно

речено, намерни пропуст, песник се послужио додатним поступком, поступком паронимског зближавања двеју речи које би као вид консонантске риме¹⁹⁾ повезале први и трећи стих. Овим је катрен, у композиционом смислу, добио на компактности и целовитости, јер је поступак међусобног повезивања парних и непарних стихова спроведен доследно. Поред композиционе, овај паронимски пар има и семантичко-стилску функцију. Довођењем у непосредну везу двеју речи „смрт“ и „мртве“ подвлачи се њихова семантичка сродност, која у датом контексту има ранг синонимије. Њихово лексичко-речничко значење асоцира негативне конотације те тако појачава негативан емоционални набој садржаја целе строфе, што овим лексемама даје истакнут стилски значај, односно уводи их у стилогени слој текста.

3.4. *Рима*. Што се тиче риме, у овом случају, с правом бисмо је могли назвати *йаронимска рима*. Наиме, ради се о римованим јединицама са крајева стихова (клаузула), где се римују целе лексичке јединице, међутим, ту није реч о *йоновљеним речима*, нити је у питању *хомонимска рима*, него баш како смо мало пре истакли – *йаронимска рима*. Песници чију смо поезију узимали за нашу анализу нису употребљавали риму као стални поетски поступак: она се код неких јављала веома ретко, код неких нешто чешће, док је код других рима употребљавана у каснијим периодима њиховог стваралаштва. Зато ће нашем истраживању бити подвргнути они песници код којих је рима била устаљенији стилски поступак.

18) О рими симплохи читалац може видети више у: Чаркић 2001: 181–182.

19) О консонантској рими читалац може више да сазна у: Чаркић 2001: 96.

- (1) И одједном чудно се нешто догодило,
као реч чаробна нека се рекла:
оживела је на зиду слика
и река широко потекла,
и кишом у њу *йоувирали*
листови *йоумирали*
(МДП, 40).
- (2) Изљубих целу прошлост по поду своје собе,
руке ми беху кржаве којима нисам *убио*,
јечао сам тада бесвесно над трагом своје ругобе:
довукао сам се до албума, ту нашао њен лик и *људио*:
сваки други би се за то на месту моме *убио*,
а ја сам се једино у присебности својој *јудио*
(ПРО, 114).
- (3) Нема места међ душама нашим ни *зілоба*,
понор страшни између најближих *зија*.
Зар сам знала ја кад ти је душа бивала *змија*,
кад је у њој била љубав, када радост, кад *злоба*?
(МДП, 79).
- (4) А ми њима охочемо *са брда*:
„Охооо, жабокречинооо,
лабр-лабр-лабрда,
ихоћемо – како нећемо,
пуштамо вас из кавеза
против Совјетског Савеза,
од пуге се разбољесмо милости,
ал' нам овдје, мили досте и гости,
оставите пушке и кости!
Причекајте докле мало *окојни*,
некоме ће бити данак *йокојни*!“
(КСП, 53–54).

У примеру (1), где влада испрекидана рима²⁰⁾, на клаузулама два задња стиха појављују се риме: *йоувирали* – *йоумирали*. Нема двојбе да се овде ради о римовању целих речи, али у којима је дошло до неподударања гласова *в/м* на истим

позицијама у римованим речима, што је проузроковало настанак паронимске риме. У примеру (2), у строфи од шест стихова, употребљена је потпуна рима²¹⁾. Дакле, римују се све клаузуле стихова у строфи. Тако испада да се међусобно ри-

20) О појму *испрекидана рима* читалац може више сазнати у: Чаркић 2001: 84–85.

21) О појму *йоййуне риме* видети више у: Чаркић 2001: 149–150.

мују први и трећи: *соде* – *руіоде*; други и четврти: *удио* – *људио*, а пети и шести стих: *удио* – *іудио*. Према овоме рима се, изузев у првом и трећем стиху, може подвести под термин паронимске риме, јер се у оба римована пара римују целе речи, с тим изузетком што је разлика међу њима у иницијалном гласу: у првој речи стоји нулта фонема (ø), а у другој је реализован глас (или фонема) *љ* односно *і* (ø/љ: „убио – љубио“; ø/і: „убио – губио“). Међутим, дистрибуција риме у овој строфи може се схватити и другачије, и то овако: римују се међусобно први и трећи: *соде* – *руіоде*, а други, четврти, пети и шести стих: *удио* – *људио* – *удио* – *іудио*. Други дистрибутивни модел риме изгледа логичнији, јер се четири речи повезују у један заједнички низ чија је основа реч „убио“ којом се жели истаћи семантички однос лексема „љубио“ и „губио“. Четири пута поновљена реч *удио* још више подвлачи трагични садржај строфе, а релација речи *људио* ↔ *іудио* наглашава основни разлог настајања трагике, при чему је лирски јунак *љубећи изіудио*. У примеру (3), у катрену, оба римована пара имају ранг паронимске риме: *зілода* – *злода*, *зија* – *змија*. Као и у претходним случајевима паронимска рима је настала римовањем двеју речи, а не њихових делова (што то рима обично подразумева). Разлика је само у једном гласу. Наиме, алтернација је изражена односом *і/ø*: *зілода* – *злода*; *ø/м*: *зија* – *змија*. Интересантно је споменути да је паронимска рима (или паронимско зближавање речи римовањем) захватило све стихове у строфи, што је редак случај код испитиваних песника. Најчешће се оваква рима појави у два или више стихова који чине само део строфе. У примеру

(4) налазимо веома интересантну ситуацију. У строфи од једанаест римованих стихова паронимско зближавање речи у виду паронимске риме спроведено је у прва два (*са брџа*²²) – *лабџа*) и задња два стиха (*окојни* – *іокојни*). Паронимско зближавање римованих јединица настало је алтернацијом *с/л* (*са брџа* – *лабџа*) и *ø/і* (*окојни* – *іокојни*). Садржај строфе (првих девет стихова) писан је у веома шаливом тону у који се потпуно уклапа и први паронимски римовани пар: *са брџа* – *лајџа*. Међутим, задња два стиха наглашавају веома озбиљну ситуацију, јер се у строфи (као и у целој песми) говори о рату. На озбиљност ситуације упућује посебно римовани пар *окојни* – *іокојни*. Ако са семантичке тачке гледишта посматрамо римоване јединице, запазићемо да прве по реду речи „са брџа“ и „окопни“ имају неутралну конотацију, док друге две по реду речи „лабџа“ и „покопни“ имају веома изражена конотативна значења: „лабџа“ има шаливо значење, а „покопни“ трагично значење. Све ово говори да песник (и сви овде цитирани песници) строго води рачуна о томе шта и на који начин наглашава, како би тим поступком скренуо пажњу читаоцима о важности појединих поетских израза којима се користи у свом стваралаштву.

3.5. *Парономазија*. На ову стилску фигуру различити истраживачи различито гледају. Неки под њу подводе све оне речи које слично звуче, а различито значе; неки, пак, под овом фигуром виде само речи које слично звуче, а различито значе, изузимајући све оне речи које слично звуче, а чија је сличност проузрокована истим кореном или истом основом. Највећи број истраживача таква звуковна

22) Римована јединица *са брџа* представља вид *саставне риме*. О том појму риме читалац може више сазнати у: Чаркић 2001: 194–196.

приближавања речи убраја у *йареїм-нон*.²³⁾ Прво мишљење створило је код неких проучавалаца заблуду да се две сасвим различите појаве *йаронимија* и *йарономазија* могу међусобно изједначавати. У нашем случају паронимија је лексичка појава, а парономазија стилска фигура преко које се, као једног од начина, испољава паронимија. Парономазија је фигура која је као стилски поступак код посматраних песника веома заступљена,

и то у разноврсним звуковним приближавањима двеју, понекад и више речи (речи истог корена, речи сличне морфолошке структуре, речи сличне звуковне структуре). Отуда је настао проблем како одабрати најадекватније примере који би на најбољи могући начин презентовали ову појаву у посматраном материјалу. Међутим, као и до сада, послужићемо се навођењем четири примера.

- (1) Буди се башта
 ниси знао да мирно читаш књигу
 отворену на коленима артичкога цина
 недовршен ошамућен замајан лепезом наде
 што се подиже с дна неког
 (несносног) *безмерја*
безмирја

(МДБ, 194).

- (2) Усред беспућа
 Уздигнута рука
Блеснула је шаком
Синула прстима

(ПВП, 90).

- (3) Не *врајоли* ми,
 не смеј се, *врајоланко*.
 То у родини она
 болује сету без лека

(НМП, 44).

- (4) Осећао је неко свеопште *йредање* и *расйредање*
 И мислио је: ах, колико, колико
 Стрпљивог, неодложног посла има Господ Бог
 да то *држи* – *одржи*, *одмрси* – не *йомрси*,

(ВСЧ, 307).

23) Испореди, на пример, ове случајеве код Луке Зиме:
 Тебе *йросе йросци* на све стране;
 Модар *йламен* из уста му *йлану*;
 Те кад би се *иіре наиірали*;
 О *лијейе љейоіице*;
 Ил ми се *уклони* ил ми се *йоклони* (Зима 1988: 284).

У примеру (1), у строфоиду писаном слободним стихом без употребе риме, наилазимо на паронимско приближавање речи на крајевима завршних стихова, што је ове стихове, а и саме речи посебно истакло у датом контексту. Са формалне стране, настало приближавање носи висок степен гласовне подударности, разлика је једино у два вокала на истој позицији у речима: *e/i* („безмерја“/„безмирја“). Именица *безмерје* значи *нешію шію је безмерно, неизмерно, бескрајно, оіромно*, док именица *безмирје*²⁴⁾ значи *немир, несіокојсіво, узнемиреносіи, узрујаносіи*. На семантичком плану, ове две речи доведене у накнадни непосредни контакт изражавају контекстуалне антониме јер означавају: прва – *конкретносіи*, друга – *аісііракііносіи*. У примеру (2), као и у претходном, у строфоиду у слободном стиху без риме, у задња два стиха, сада на иницијалним њиховим позицијама, десило се паронимско приближавање двеју речи: „блеснула“ и „синула“. С формалне стране, неподударност гласова у њима је прилично изражена: *блеѠ/ѠѠои* („блеснула/синула“). Међутим, гласовну неподударност покрива обличка истоветност: у обе речи ради се о перфекту свршеног вида (или радном глаголском придеву). Посматране са семантичке тачке гледишта, две речи изражавају не само контекстуалну него рекло би се и лексичку, речничку синонимију. Наиме, реч *блеснувши* значи *јакѠ синувши, засијавши, заблісііаши*, а реч *синувши* значи *блеснувши, засијавши, засвеіілиіи*, што представља висок степен семантичке подударности. У примеру (3), такође у строфоиду са слободним неримованим стихом, у два суседна почетна стиха, одиграло се паронимско приближавање двеју речи настало извођењем

једне из друге (заједничка основа „враг-“). Овај поступак имао је за циљ да посебно истакне садржајни контраст прва два у односу на друга два стиха. И заиста у прва два стиха доминира *веселосіи, раздраііаносіи* баш захваљујући „враголанки“ која „враголи“, док у задња два стиха доминира *несіокојсіво, узнемиреносіи* проузрокована „болешћу сете без лека“. У примеру (4), за разлику од претходна три (где смо имали паронимска приближавања двеју речи у два суседна стиха, дакле, вертикална, контактна) налазимо тројно паронимско приближавање. На плану строфе или строфоида (то је контекст у којем смо посматрали све типове паронимских приближавања речи), овде се ради о контактно-дистантним приближавањима, јер се она одвијају у првом и задњем (четвртном) стиху. У сва три случаја: (а) *іредање/расіредање*; (б) *држи/одржи*; (в) *одмрси/іомрси* – гледано са формалне стране, ради се о творбеним лексемама насталим префиксацијом, јер префикси и представљају једину формалну разлику која се придодаје основним речима, а која је истоветна у сва три паронимска пара: *іре-дање/рас-іредање*; *Ѡ-држи/о-држи*; *од-мрси/іо-мрси*. Поступком префиксације у истоветне речи унета је семантичка неистоветност, која је у случајевима (а) и (б) условила значењске различитости, јер лексеме *іредање* и *расіредање*, као и *држи* и *одржи* различито значе, док је та семантичка различитост код случаја (б) довела до крајње значењске супротности, јер су речи *одмрси* и *іомрси* толико супротног значења да су лексички, речнички антоними.

3.6. *Ііра речи*. Игра речи представља веома сложену појаву јер се остварује помоћу свих оних фигура које су засноване

24) Речник САНУ није забележио реч *безмирје*.

на хомофонијским и/или хомографијским елементима. У својој класификацији стилских фигура Л. Зима под игру речи подводи ове фигуре: антанакласу, полиптотон, парегменон, етимологизирање, парономасију, анаграм (Зима 1988: 279–289), док М. Ковачевић у својој класификацији овим фигурама додаје још: емфазу, каламбур и антимераболу (Ковачевић 1998: 140).

Пошто игра речи у оквиру семантичке функције²⁵⁾ укључује категорије полисемије, хомонимије и паронимије, ми ћемо је у овом случају посматрати нешто уже, дакле само у виду паронимије. У нашем материјалу игра речи је веома присутна као стилски поступак паронимских приближавања речи.

106

- (1) Тама нема ни вида ни топлоте ни
Руку
Да меси то тесто успомена и визија и
Трајања.
И *знаш* да мораш *знайи* што не *знаш*
И *сазнайи* путем који не *знаш*
(МДБ, 117).

- (2) Свирам смрт,
ал ми гудало расипа нехотичне звуке.
А зидове мртве и облаке што плове
благо ми милују руке.
Једнако ћарлија, као далек врт,
трагом мојим, сенка моја,
пуна жита и неба *ведра*,
врела као *једра недра* твоја
(ЦМЛ, 75).

- (3) Чујте *цвркуй* – *расйрс* грла,
чујте *йрхуй* – *расйрх* перја:
овог сунца, првог сунца у години,
сва ћу *йрснуй*
у иверја!

(КСП, 81).

25) Поред семантичке функције, игра речи има и естетску и стилистичку функцију. „Естетска функција се испољава у оствареној хармоничности и благозвучности које проистичу из саме структуре игре речима. Игра речима, на плану израза, укључује хомофоне и хомографе, чинећи ужи (па и шири) контекст естетски веома обликованим. Стилистичка функција се испољава у сукобу формалне подударности и значењске неподударности поновљене језичке јединице. Истоветност ознаке (или ознака), у непосредном контексту, сугерише и истоветност означених. Међутим, тренутак спознаје о неистоветности семантичког садржаја поновљених језичких јединица постаје основ стилематичности и стилогености не само дате хомофонијске и/или хомографијске структуре него и ширег контекста“ (Чаркић 2000: 59).

- (4) *Пециџиџе, жеге, –
йламена не сйекосџиџе йлам;
ледџиџе, циче, –
леда не следџиџе лег*
(НМП, 117).

У примеру (1), у задња два стиха, варирањем облика речи *знање* остварен је паронимски низ: *знаш – знаџи – не знаш – сазнаџи – не знаш*, који функционише као игра речи: заправо игра звучања и значења. У оваквом начину структурирања двају задњих стихова изграђен је необичан ироничан контекст: „И знаш да мораш знати што не знаш / И сазнати путем који не знаш“, којим је унета извесна доза емоционалности у прилично једноличан, монотон начин казивања. У примеру (2), такође у задња два стиха, паронимским приближавањем речи, игром речи, остварено је успело поређење између двеју значењски удаљених речи: *небо* и *недра*. Понављањем формално сродних израза: *ведра – врела – једра – недра* створен је утисак да су и садржаји које ове речи носе слични, приближни. Наиме, дошло је до неке врсте изједначавања одредаба *ведра, врела, једра*, тако да су и основне речи *небо* и *недра*, као елементи поређења, постали међусобно семантички блиски, сродни. У примеру (3) међу пет лексичких јединица успостављено је паронимско зближавање, што је произвело својеврсну игру речи базирану на сличном звучању. Оваквим поступком створена је сложена формално-садржајна структура која доминира строфом. Зближавање речи на основу њихове звуковне сличности имало је за циљ да истакне семантичко ткање наведеног контекста путем нијансирања значења употребљених речи. Дакле, речи које су семантички разнородне приближне сличношћу звучања откривају и по-

тенцијалну могућност њихове значењске сродности. Слагање њихове семантичке сродности није текло према хоризонталним, синтагматским критеријумима: *цвркуџи – расџрс; џрхуџи – расџрх*, него према вертикалним, парадигматским, односно формалним критеријумима: *цвркуџи ↔ џрхуџи; расџрс ↔ расџрх → џрснуџи*. Реч *џрснуџи* као задња, завршна у низању лексема у игри речи као да представља заједнички именитељ претходним речима, јер садржи формалне елементе (гласове) који чине део њихове гласовне структуре. У примеру (4) стилским поступком игре речи обухваћен је цео строфоид, с том разликом што су две основне речи „жега“ и „цича“ изван игре речима, мада се она управо односи на њих. Наиме, двоструком игром речи (1) „печите пламена не спекосте плам“, (2) „ледите леда не следите лед“ остварено је ефектно истицање антонимског односа (топло – хладно), који је остварен између двеју речи: „жеге“ и „циче“.

4.0. На крају да сведемо резултате наше анализе. Прво, гледано са формалног аспекта, анализа је показала да паронимију, са једне стране, не треба доводити у везу са свим врстама гласовних понављања, већ само са оним која имају одређен степен намерности, очигледности (а не случајности, околионалности) и која не прелазе оквире лексичких јединица. То су у нашем случају моноасонантска, биасонантска и полиалитерациона гласовна понављања. С друге стране, паронимију не

треба уводити у област хомонимије, јер су то две различите лексичке појаве природног језика. Друго, гледано са значењског аспекта, наша анализа је потврдила да су досадашња истраживања у том смислу исправна и да се семантички односи реализују у виду различитих значења која могу да резултирају антонимским односима, или у виду значења која се делимично подударају и која могу да резултирају синонимским односима. Треће, гледано са стилистичког аспекта, наша анализа је оповргла досадашња истраживања у којима се у највећем броју случајева паронимија и парономазија међусобно поистовећују. Полазећи од чињенице да је паронимија лексичко-језичка појава, а парономазија стилска фигура, већ у старту нашег истраживања пошли смо од претпоставке да је парономазија само један од начина испољавања паронимије. Захваљујући томе открили смо да се паронимија као лексичка појава остварује на више начина у поетском дискурсу. Према

одабраном материјалу и нашој анализи показало се да су најчешћи облици испољавања паронимије, односно паронимског приближавања речи дешавају у виду посебног типа моноасонанце, модела: *часа – краја*, посебног типа биасонанце, модела: *жена – цвећа*, посебног типа полиалитерације, модела: *смрт – мртве*, посебног типа риме, односно паронимске риме, модела: *зија – змија*, парономазије, модела *безмерја – безмирја*, игре речима, модела: *ледити леда не следи леда*. Из свега овога може се извести генерални закључак. Паронимија као стилски поступак приближавања речи према њиховој формалној сличности представља веома запажену појаву у поезији српских постмодерниста. Она као таква истиче у први план семантичке односе речи које имају паронимска обележја, а уз то и њихове синтаксичке, ритмичке, композиционе моменте који су важни као конструктивни елементи контекста у којем се налазе.

summary

Σ The stylistic methods of paronymic joining of words in Serbian postmodernist poetry

In this article the author has tried to point out the general features of paronymy which has, as a complex lexical phenomenon, contributed to a great variety of theories on paronyms. In the introductory part of the article, through polemics with available literature, the author has stated his own view of the matter. The view is that the scope of paronymy should include all sound repetitions which take place within individual lexemes, and which begin at a deep level of sound repetitions, extending to under the level of homonyms. Therefore the main part of the article draws attention to the stylistic methods of paronymic joining of words, focussing research on mono-asonance, bi-asonance, poly-alliteration, rhyme, paronomasia and play on words. It has been established by analysis that these figures are the primary stylistic figures realising paronymic joining of words in poetic discourse.

Скраћенице и извори

- вчч — Винавер С., 1971, *Чувари светиа*, Нови Сад – Београд.
 дмд — Дединац М., 1972, *Дело Милана Дединца*, Нови Сад – Београд.
 ксп — Куленовић С., 1969, *Поезија*, Нови Сад – Београд.
 мдп — Максимовић Д., 1969, *Песме*, Нови Сад – Београд.
 мдб — Матић Д., 1971, *Бијка око зида*, Нови Сад – Београд.
 нмп — Настасијевић М., 1971, *Песме*, Нови Сад – Београд.
 про — Петровић Р., 1972, *Ойкровење*, Нови Сад – Београд.
 пвп — Попа В., 1971, *Песме*, Нови Сад – Београд.
 цмл — Црњански М., 1972, *Лирика*, Нови Сад – Београд.

109

Цитирана литература

- Апресян 1974: **Апресян Ю. Д.** *Лексическая семантика. Синонимические средства языка.* – Москва.
 Ахманова 1974: **Ахманова О. С.** *Словарь омонимов русского языка.* – Москва.
 Балли 1955: **Балли Ш.** *Общая лингвистика и проблемы французского языка,* Москва.
 Вишнякова 1967: **Вишнякова О. В.** *Паронимы и антонимы.* – У: *В научном поиске.* – Москва.
 Вишнякова 1974: **Вишнякова О. В.** *Паронимы в русском языке.* – У: *Учебное пособие для пед. ин-тов по спец. русский язык и литература.* – Москва: Высша школа.
 Вишнякова 1975: **Вишнякова О. В.** *Паронимы и варианты слова в русском языке.* – нт мимо, вып. 14. – Москва.
 Вишнякова 1975: **Вишнякова О. В.** *Лексические паронимы в системе преподавания русского языка иностранцам.* – рязр, № 5.
 Вишнякова 1975: **Вишнякова О. В.** *Лексические паронимы и слова с общей понятийно-логической соотносительностью.* – рязр, № 3.
 Вишнякова 1981: **Вишнякова О. В.** *Паронимия как языковое явление.* – в я, № 2.
 Вишнякова 1981: **Вишнякова О. В.** *Пароним у современном русском языке.* – Москва.
 Вишнякова 1984: **Вишнякова О. В.** *Паронимия в русском языке.* – Москва.
 Вујаклија 1961: **Вујаклија М.** *Лексикон сјраних речи и израза.* – Београд: Просвета. – 1103 с.
 Гельгардт 1956: **Гельгардт Р. Р.** *О лексической ассимиляции в связи с ложной этимологией.* – Рус. яз. в школе, № 3.
 Голуб 1976: **Голуб И. Б.** *Паронимия и паронимазия.* – У: *Стилистика современного русского языка (Лексика. Фоника).* – Москва: Высшая школа. – С. 55–58.
 Голуб 1997: **Голуб И. Б.** *Паронимия и паронимазия.* – У: *Упражнения по стилистике русского языка.* – Москва: а й р и с – пресс. – С. 43–51.
 Гортан-Премк 1997: **Гортан-Премк Д.** *Полисимија и орјанизација лексичкој сисџема у срјском језику.* – Београд: Институт за српски језик с а н у. – 188 с.
 Григорьев 1975: **Григорьев В. П.** *Паронимическая аттракция в русской поэзии хх века.* – У: *Сборник докладов и сообщений лингвистического общества.* – Калинин.
 Григорьев 1977: **Григорьев В. П.** *Паронимия. Языковые процессы современной русской художественной литературы. Поэзия.* – Москва.
 Григорьев 1979: **Григорьев В. П.** *Поэтика слова.* – Москва.

Стил 2005

- Давидов, Феденев 1979: **Давидов М. В., Феденев В. Б.** *К вопросу о паронимической аттракции*. – Рукопись деп. в. инион АН СССР, № 3901. – Москва.
- Давидов, Феденев 1980: **Давидов М. В., Феденев В. Б.** *Паронимы или квазиомонимы*. – Рукопись деп. в. инион АН СССР. – Москва.
- Димитријевић 1969: **Димитријевић Р.** *Теорија књижевности са примерима (композиција, језик и стил, версификација)*. – Београд: Вук Караџић. – 284 с.
- Драгичевић 1996: **Драгичевић Р.** *О једној врсти лексичке паронимије*. – Српски језик 1–2. – Београд: Филолошки факултет у Београду; Филозофски факултет у Никшићу. – С. 456–466.
- Зима 1988: **Зима Л.** *Фијуре у нашем народном ђесништву*. – Загреб: Глобус. – 343 с.
- Яркова 1979: **Яркова Л. Г.** *Паронимы в современном немецком языке*. – Москва: А К Д.
- Ковачевић 1990: **Ковачевић М.** *Стилске фијуре и књижевни ђекси*. – Београд: Требник. – 215 с.
- Кожевникова 1964: **Кожевникова В. В.** *Словесная инструментовка*. – У: Слово и образ. – Москва.
- Колесников 1971: **Колесников Н. П.** *О некоторых видах каламбура*. – РЯШ, № 3. – С. 79–81.
- Кристал 1999: **Кристал Д.** *Енциклопедијски речник модерне лингвистике*. – Београд: Нолит. – 426 с.
- Критенко 1974: **Критенко А. П.** 1974, *Паронимия и ее роль в языке*. – Киев: А К Д.
- Кузнецова 1983: **Кузнецова В.** *Лексикология русского языка*. – Москва.
- Кукушкина 1979: **Кукушкина Е.** *О предпосылках паронимии в лирике А. Блока*. – У: Проблемы структурной лингвистики (Сборник научных трудов). – Москва: Наука. – С. 195–204.
- Минаев, Феденев 1982: **Минаев Л. В., Феденев В. Б.** *Паронимия в языке и речи*. – в я, № 2.
- Leesh 1981: **Leech G.** *Semantics*. – Harmondsworth: Penguin Books.
- Lyons 1977: **Lyons J.** *Semantics I*. – Cambridge: Cambridge University Press.
- Lyons 1978: **Lyons J.** *Semantics II*. – Cambridge: Cambridge University Press.
- Лотман 1976: **Лотман Ј. М.** *Стируктура уметничкој ђексиа*. – Београд: Нолит. – 398 с.
- Невзглядова 1968: **Невзглядова Е. В.** *О звуко-смысловых связях в поэзии*. – У: Филол. науки, № 4.
- Palmer 1981: **Palmer F. R.** *Semantics*. – Cambridge: Cambridge University Press.
- Прчић 1997: **Прчић Т.** *Семантика и прајмајтика речи*. – Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића. – 149 с.
- Радић-Дугоњић 1991: **Радић-Дугоњић М.** *Међујезички хомоними и пароними у руском и српскохрватском језику*. – Горњи Милановац: Дечије новине. – 150 с.
- Радић-Дугоњић 1999: **Радић-Дугоњић М.** *Идеографска класификација руско-српских међујезичких паронима*. – У књ. Реч. Мисао. Сазнање (Студија из лексичке семантике). – Београд: Филолошки факултет у Београду. – С. 79–86.
- Ревзин 1977: **Ревзин И. И.** *Современная структурная лингвистика: Проблемы, методы*. – Москва.
- Речник 1985: **Речник књижевних термина**. – Београд: Нолит. – 896 с.
- Речник 1971: **Речник српскохрватског књижевног језика**. Нови Сад: Матица српска. – Књ. 4, 1013 с.
- Розенталь 1987: **Розенталь Д. Э.** *Стилистическое разграничение паронимов*. – У: Практическая стилистика русского языка – Москва: Высшая школа. – С. 80–82.
- Розенталь, Толемкова 1976: **Розенталь Д. Э., Толемкова М. А.** *Словарь-справочник лингвистических терминов*, Москва: Просвещение.
- Ross 1981: **Ross J. F.** *Portraying Analogy*. – Cambridge: Cambridge University Press.
- Русский язык, Энциклопедия 1979: – Москва.
- Самойлов 1982: **Самойлов Д. С.** *Книга о русской рифме*. – Москва.

- Северская 1984: **Северская О. И.** *Паронимическая аттракция в поэтическом языке М. Цветаевой*. – У: Проблемы структурной лингвистики (Сборник научных трудов). – Москва: Наука. – Стр. 21–223.
- Северская, Преображенский 1985–1987: **Северская О. И., Преображенский Ю. С.** *Паронимическая аттракция в системе средств синтаксической организации текста*. – У: Проблемы структурной лингвистики (Сборник научных трудов). – Москва: Наука. – С. 261–271.
- Симеон 1969: **Симеон Р.** *Енциклопедијски ријечник лингвистичких назива* 11. Загреб: Матица хрватска. – С. 928.
- Ткаченко 1982: **Ткаченко Л. П.** *Паронимическая аттракция в русском языке и ее место в курсе лексической стилистики для иностранных студентов-филологов: Автореф. канд. дис.* – Москва:
- Тошић 1985: **Тошић Б.** *Пароними у насјави руске лексике*, Сарајево.
- Ђорац 1982: **Ђорац М.** *Метафорски лингвистички*. – Београд: Привредно-финансијски завод. – С. 475.
- Чаркић 1992: **Чаркић М. Ж.** *Фоника сјиха*. – Београд: Научна књига. – С. 349.
- Чаркић 1995: **Чаркић М. Ж.** *Фоностилистика сјиха*. – Научна књига. – С. 249.
- Чаркић 2000: **Чаркић М. Ж.** *Игра речи као изражајно средство хумора*. – IN.: Świat humoru. – Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut filologii Polskiej. – S. 51–61.
- Чаркић 2001: **Чаркић М. Ж.** *Појмовник риме* (на примерима из српске поезије). – Београд – Бањлука: Институт за српски језик с а н у – Филозофски факултет. – С. 280.
- Ullman 1963: **Ullman H. R.** *The principles of semantics*. – Oxford: OUP.
- Cruse 1991: **Cruse D. A.** *Lexical Semantics*. – Cambridge: Cambridge University Press.
- Шипка 1998: **Шипка Д.** *Основи лексикологије и сродних дисциплина*. – Нови Сад: Матица српска. – 245 с.
- Шульская 1979: **Шульская М. Ф.** *Слово дым в русско поэзии*. – У: Проблемы структурной лингвистики (Сборник научных трудов). – Москва: Наука. – С. 218–230.
- Шульская 1980: **Шульская М. Ф.** *Функции паронимии в художественной речи* (паронимические связи слова дым в русско поэзии). – У: Проблемы структурной лингвистики (Сборник научных трудов). – Москва: Наука. – С. 222–231.